

مسلسل: ۱۸۴۰۵
شهریور ۱۴۰۱

مجامع پارلمانی و الزامات دیپلماتیک مجلس شورای اسلامی
اجلاس رؤسای مجالس دنیا
اجلاس دبیران کل مجالس دنیا

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۸۴۰۵

کد موضوعی: ۲۶۰

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: مجامع پارلمانی و الزامات دیپلماتیک مجلس شورای اسلامی: اجلاس رؤسای مجالس دنیا - اجلاس دبیران کل مجالس دنیا

نام دفتر: دفتر مطالعات سیاسی (گروه مطالعات پارلمانی)

تهیه و تدوین: مصطفی دلاورپورآقدم

ناظر علمی: مهدی امیری

واژگان کلیدی:

۱. اتحادیه بین‌المجالس جهانی

۲. رئیس قوه مقننه

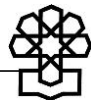
۳. مجالس قانونگذاری

تاریخ انتشار: ۱۴۰۱/۶/۱۴

فهرست مطالب

۱.....	چکیده
۲.....	مقدمه
۳.....	گفتار اول: اجلاس رؤسای مجالس دنیا.....
۳.....	۱-۱. فرایند دعوت از رؤسای مجالس دنیا.....
۵.....	۲-۱. اعضای کمیته مقدماتی.....
۵.....	۳-۱. پیشینه اجلاس‌های رؤسای مجالس دنیا.....
۱۳.....	گفتار دوم: مجمع دبیران کل مجالس دنیا.....
۱۳.....	۱-۲. اعضای مجمع.....
۱۴.....	۲-۲. اهداف مجمع.....
۱۴.....	۳-۲. زمان برگزاری نشست‌های مجمع.....
۱۵.....	۴-۲. اولویت‌های نشست آتی مجمع.....
۱۵.....	۵-۲. رئیس مجمع.....
۱۶.....	۶-۲. کمیته اجرایی.....
۱۷.....	۷-۲. شیوه رأی‌گیری.....
۱۷.....	گفتار سوم: الزامات فراروی مجلس شورای اسلامی.....
۱۸.....	جمع‌بندی و نتیجه‌گیری.....
۱۸.....	منابع و مأخذ.....

مجامع پارلمانی و الزامات دیپلماتیک مجلس شورای اسلامی: اجلاس رؤسای مجالس دنیا - اجلاس دبیران کل مجالس دنیا

چکیده

یکی از ظرفیت‌های مهم دیپلماسی مجلس شورای اسلامی در سطح دیپلماسی پارلمان سران، اجلاس رؤسای مجالس دنیاست که به‌عنوان یکی از اجلاس‌های تابعه اتحادیه بین‌المجالس جهانی، نقش مهمی را در پیشبرد فعالیت‌های دیپلماتیک قوه مقننه در گستره بین‌المللی ایفا می‌کند. اجلاس رؤسای مجالس دنیا، تنها اجلاسی است که بالاترین مقام پارلمانی کشورهای دنیا در زمان و مکانی مشخص پیرامون دغدغه‌های از پیش تعیین شده به تبادل افکار و تجارب می‌پردازند. این اجلاس پیش از اجلاس سالیانه مجمع عمومی سازمان ملل برگزار می‌شود. به همین دلیل شناسایی مزیت‌ها و فرصت‌های این اجلاس، در صورت وجود هماهنگی و همسویی بین دیپلماسی رسمی و عمومی کشور، تأثیر بالایی را در ارتقای فضای تنفسی و توان چانه‌زنی ریاست جمهوری و دیپلمات‌های وزارت خارجه در اجلاس‌های مجمع عمومی سازمان ملل خواهد داشت.

رمزگشایی از ترکیب، آرایش و تعداد اعضا و ناظران شرکت‌کننده در اجلاس رؤسای مجالس دنیا نشانگر این واقعیت است که اجلاس مذکور در کنار اجلاس‌های بهاره و پاییزه اتحادیه بین‌المجالس جهانی؛ پتانسیل مناسبی را برای فعالیت‌های دیپلماتیک نمایندگان مجلس شورای اسلامی در چهار بخش امنیت پایدار، مردم‌سالاری، توسعه پایدار و مقابله با سیاست‌های یکجانبه‌گرایانه آمریکا به‌وجود می‌آورد.

توجه به مشارکت جوانان در عرصه‌های سیاسی و اجتماعی، امنیت غذایی، تغییرات آب و هوایی، تهدیدهای زیست‌محیطی، بیماری‌های همه‌گیر و نوظهور و همچنین نحوه اشتراک‌گذاری دانش و تجارب قانونگذاران دنیا از مهم‌ترین محورهایی هستند که در اجلاس پنجم رؤسای مجالس دنیا مورد توجه قرار گرفته‌اند. بررسی مواضع سخنرانان پنجمین اجلاس رؤسای مجالس دنیا نشان می‌دهد که از نگاه آنان، ویروس کرونا و امنیت غذایی بر روندهای آتی نظام بین‌الملل و فضای حاکم بر گفتگوهای دیپلماتیک تأثیر گذاشته است. بیشترین دغدغه رؤسای مجالس نیز به دو بخش دغدغه سلامت، امنیت غذایی و امنیت محیط زیست متمرکز شده است. شایان ذکر است اجلاس رؤسای مجالس دنیا هر پنج سال یک‌بار برگزار می‌شود. به این ترتیب در هر دوره مجلس شورای اسلامی فقط یک‌بار امکان بهره‌برداری از این فرصت برای ریاست مجلس شورای اسلامی وجود دارد. یکی دیگر از اجلاس‌های تابعه اتحادیه بین‌المجالس جهانی که در صورت مشارکت فعال معاون اجرایی قوه مقننه، می‌تواند به مستندسازی و چابک‌سازی دیپلماسی پارلمانی مجامع کمک کند، مجمع دبیران کل مجالس دنیاست. در

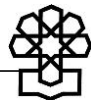
این مجمع، همه ابتکارات و نوآوری‌های مجالس دنیا در یک زمان و در یک مکان توسط بالاترین مسئول اجرایی قوه مقننه ارائه می‌شود و یک نوع بانک اطلاعاتی از تجارب مجالس دنیا در اختیار ریاست قوه مقننه و سایر نمایندگان مجلس قرار می‌گیرد. قطعاً بومی‌سازی تجارب و دستاوردهای اجرایی سایر مجالس دنیا و تفکیک آنها براساس نیاز نمایندگان، باعث می‌شود از کاربست الگوهای آزمون و خطا در اداره قوه مقننه اجتناب شود. به عبارتی مستندسازی تجارب اجرایی دبیران کل مجالس دنیا می‌تواند در بهبود فرایندهای اداره مجلس مؤثر باشد. یکی از اولویت‌های دبیران کل پارلمان‌ها در اجلاس‌های برگزار شده، انتقال تجارب آنان در حوزه کاربست هوش مصنوعی، تأسیس شبکه‌های تلویزیونی پارلمانی و نحوه هوشمندسازی پارلمان بوده است. در نتیجه دیده‌بانی و مستندسازی پیشنهادهای ارائه شده از سوی دبیران کل پارلمان‌ها می‌تواند در شناسایی ظرفیت‌ها و مجاری هوشمندسازی مجلس یازدهم مؤثر باشد.

به همین دلیل توصیه می‌شود معاونت اجرایی مجلس شورای اسلامی با دیده‌بانی، پایش و مستندسازی پیشنهادهای مطروحه در اجلاس دبیران کل مجالس دنیا، از آنها در جهت ارتقای کیفیت ارائه خدمات به نمایندگان استفاده کند. به‌ویژه اینکه از نگاه رؤسا و مدیران اتحادیه بین‌المجالس جهانی، دستیابی به نظام قانونگذاری، نظارت و دیپلماسی پارلمانی کارآمد بدون بهبود مستمر فرایندها در نحوه اداره خدمات اجرایی و پشتیبانی فنی از نمایندگان امکان‌پذیر نیست.

مقدمه

مجلس شورای اسلامی، دیپلماسی پارلمانی را در سطوح مختلف پیگیری می‌کند که در سطح عالی آن، ریاست مجلس شورای اسلامی با هم‌تایان خود رایزنی می‌کند. سطح دوم مربوط به رایزنی‌های گروه‌های دوستی مجلس شورای اسلامی با گروه‌های دوستی سایر مجالس قانونگذاری دنیاست. در سطح سوم، سخنرانی رئیس قوه مقننه و رایزنی‌های ایشان و سایر نمایندگان در اتحادیه‌های بین‌المجالس جهانی، مجمع مجالس آسیایی و اتحادیه بین‌المجالس اسلامی قرار دارد که خود ظرفیت مهم و اثرگذاری را برای گسترش مناسبات و همکاری مجلس شورای اسلامی با سایر مجالس قانونگذاری فراهم کرده است. البته به دلیل نقش و جایگاه برجسته رئیس قوه مقننه در نظام حکمرانی و همچنین ایفای نقش فعال در دیپلماسی پارلمانی سران، به یقین می‌توان گفت که نقش ریاست مجلس در توسعه دیپلماسی پارلمانی مجامع، یک نقش بی‌بدیل و غیرقابل انکار است.

سخنرانی در اتحادیه بین‌المجالس جهانی، سخنرانی و رایزنی‌های دیپلماتیک در حاشیه نشست‌های مجمع مجالس آسیایی و اتحادیه بین‌المجالس اسلامی، نامه‌نگاری به رئیس اتحادیه بین‌المجالس و دبیران مجامع پارلمانی در خصوص رویدادهای مهم منطقه‌ای و بین‌المللی، سخنرانی و مذاکرات پیرامونی در اجلاس رؤسای مجالس دنیا، مشارکت فعال در کنفرانس حمایت از انتفاضه فلسطین، رایزنی‌های مستقیم یا تلفنی با سران مجامع پارلمانی و ابتکار و نوآوری در تأسیس مجامع پارلمانی منطقه‌ای، مصادیقی از ظرفیت‌های ریاست قوه مقننه در دیپلماسی پارلمانی مجامع است.

«اجلاس رؤسای مجالس دنیا» و «اجلاس دبیران کل مجالس دنیا» دو نهاد تابعه اتحادیه بین‌المجالس جهانی هستند. به همین دلیل به ترتیب مشارکت فعال ریاست قوه مقننه و معاون اجرایی مجلس در دو اجلاس مذکور می‌تواند ظرفیت دیپلماسی پارلمانی جمهوری اسلامی ایران را ارتقا دهد.

گفتار اول: اجلاس رؤسای مجالس دنیا

بعد از توافق همکاری اتحادیه بین‌المجالس جهانی و سازمان ملل در سال ۲۰۱۶، تعاملات «اجلاس رؤسای مجالس دنیا» و مجمع دبیران کل مجالس با سازمان ملل گسترش یافته است. اتحادیه بین‌المجالس جهانی نماد چندجانبه‌گرایی در سطوح پارلمانی است. از منظر اتحادیه بین‌المجالس جهانی، پارلمان‌ها حلقه رابط حکمرانی محلی، ملی و بین‌المللی محسوب می‌شوند.^۱

«اجلاس رؤسای مجالس دنیا»^۲ مجمعی برای هم‌اندیشی و تضارب فکری رؤسای نهاد قانونگذاری کشورهای جهان برای تسریع، تسهیل و رفع موانع امنیت فراگیر و توسعه پایدار در سطوح ملی و بین‌المللی است. این اجلاس هر پنج سال یکبار با پشتیبانی اتحادیه بین‌المجالس جهانی برگزار و اسناد آن به دو زبان فرانسوی و انگلیسی منتشر می‌شوند. این اجلاس با وجودی که هر پنج سال یکبار برگزار می‌شود ولی به دلیل سطح و تعداد افراد شرکت‌کننده در آن، فرصت مناسبی را برای معرفی مجلس شورای اسلامی به‌عنوان نهادی پیشران در حوزه سیاست بین‌الملل به‌وجود آورده است. مشابه چنین اجلاسی در اتحادیه اروپا با عنوان «اجلاس رؤسای مجالس اروپایی»^۳ برگزار می‌شود که در زمره دیپلماسی پارلمانی قاره‌ای است و از گستردگی اجلاس رؤسای مجالس دنیا برخوردار نیست.^۴

در مراسم افتتاحیه اجلاس رؤسای مجالس دنیا معمولاً رئیس و دبیرکل اتحادیه بین‌المجالس جهانی، دبیرکل و رئیس مجمع عمومی سازمان ملل سخنرانی می‌کنند که این خود نشانگر اهمیت بالای اجلاس مذکور در میدان دیپلماسی پارلمانی است.^۵ به همین دلیل در این گزارش ضمن بررسی اهداف، رسالت و نتایج اجلاس‌های پیشین، پیشنهادهایی برای انتفاع حداکثری مجلس شورای اسلامی از این اجلاس ارائه می‌شود.

۱-۱. فرایند دعوت از رؤسای مجالس دنیا

دبیرخانه اتحادیه بین‌المجالس جهانی به‌منظور مشارکت فعال همه پارلمان‌ها، برای رؤسای مجالس عضو اتحادیه بین‌المجالس جهانی دعوت‌نامه ارسال می‌کند. در «کشورهای دو مجلسی»^۶، دعوت‌نامه برای رؤسای هر دو مجلس ارسال می‌شود. همراه با دعوت‌نامه، «برگه اطلاعات»^۷ نیز که در آن موارد مرتبط با دستور کار اجلاس، عناوین

1. <https://www.ungeneva.org/en/director-general/tatiana-valovaya/activities/2021/02/meeting-inter-parliamentary-union-preparatory>

2. World Conference of Speakers of Parliament

3. European Conference of Presidents of Parliament

4. <https://pace.coe.int/en/pages/2021confpres>

5. <https://www.ipu.org/event/fifth-world-conference-speakers-parliament-september-2021>

6. Bicameral parliaments

7. Information Note

نشست‌های تخصصی، پیش‌نویس قواعد پیشنهادی «کمیته مقدماتی»^۱ و ترتیب سخنرانی رؤسای مجالس دنیا قید شده، به پیوست ارسال می‌شود.^۲ متعاقب اطلاع‌رسانی اولیه در ماه مارس، اطلاعات تکمیلی نیز در ماه‌های جولای و آگوست ارسال می‌شود. برای مثال در اجلاس چهارم، اطلاعات تکمیلی در بیستم جولای و بیست‌ویکم آگوست ۲۰۱۵ برای مدعوان ارسال شد.^۳

جدا از رؤسای مجالس دنیا، اعضای ناظر نیز در کنفرانس حضور دارند که شامل مجامع پارلمانی و نهادهای همکار عضو اتحادیه بین‌المجالس هستند. به همین دلیل برای رؤسای نهادهای وابسته به سازمان ملل متحد و سازمان تجارت جهانی به‌عنوان اعضای همکار اتحادیه بین‌المجالس جهانی نیز دعوت‌نامه ارسال می‌شود. از طرفی هر ساله دفتر اتحادیه بین‌المجالس جهانی، جلسه استماعی را در سازمان ملل با هدف آشناسازی سایر کشورها با آخرین اقدامات اتحادیه بین‌المجالس جهانی برگزار می‌کند. این امر موجبات همکاری نزدیک‌تر اجلاس رؤسای مجالس دنیا با سازمان ملل را فراهم کرده است. مجالس متقاضی بایستی به «سامانه ثبت‌نام آنلاین اتحادیه بین‌المجالس جهانی»^۴ رجوع کنند. اسامی رؤسای شرکت‌کننده در وبسایت اتحادیه منتشر می‌شود.^۵

اجلاس رؤسای مجالس دنیا، محدودیت‌هایی را برای تعداد نفرات هیئت‌های پارلمانی اعضای اصلی، ناظر و همکار اعمال می‌کند. در این راستا، هیئت پارلمانی اعضای اتحادیه بین‌المجالس جهانی برای حضور در این کنفرانس نباید از شش نفر بیشتر باشند. سقف سهمیه مذکور برای کشورهای دوجلسی به ۱۰ نفر افزایش می‌یابد. تعداد هیئت‌های دیپلماتیک اعضای ناظر نیز نباید بیش از دو نفر باشد.

جدا از اعضای اصلی و ناظر، افرادی نیز به‌عنوان «مهمان ویژه»^۶ در اجلاس حضور می‌یابند. ترتیب سخنرانی رؤسای مجالس دنیا در «مباحثه عمومی»^۷ بر اساس قاعده «اولین حضور - اولین نوبت»^۸ است و رؤسای مجالسی که زودتر حضور خود را در اجلاس مسجل کنند، نوبت سخنرانی آنان نیز سریع‌تر خواهد بود. در پایان اجلاس، کشورها «سند برآمد»^۹ که پیش‌نویس آن را کمیته مقدماتی تهیه کرده است امضا می‌کنند تا در اجلاس سران کشورها در مقر سازمان ملل ارائه شود. این پیش‌نویس تا پانزدهم آگوست و چند روز مانده به شروع اجلاس آماده و برای همه مجالس قانونگذاری عضو اتحادیه بین‌المجالس جهانی ارسال می‌شود. ریاست کمیته مقدماتی برعهده رئیس اتحادیه بین‌المجالس جهانی است.^{۱۰}

برای رؤسای مجالس در اجلاس‌هایی که در مقر سازمان ملل در نیویورک برگزار می‌شوند، **روادید مخصوص ورود به سازمان ملل صادر می‌شود.** برای رؤسای مجالس، «روادید موقت وی. آی. پی»^{۱۱} یا «روادید موقت افراد

1. Preparatory Committee

2. <https://www.idea.int/news-media/events/fifth-world-conference-speakers-parliament>

3. <http://www.ipu.org/splz-e/speakers15.htm>

4. IPU Online Registration System

5. <http://www.ipu.org/splz-e/speakers15.htm>

6. Special Guests

7. General Debate

8. First-come, First-served

9. Outcome Document

10. <https://www.idea.int/news-media/events/fifth-world-conference-speakers-parliament>

11. VIP (Very Important Person) Photo Temporary Passes

بسیار مهم» و برای نمایندگان یا سایر اعضای دیپلماتیک همراه، «روادید موقت پروتکلی»^۱ صادر می‌شود. مسئولیت پیگیری صدور روادید پروتکلی و روادید وی. آی. پی برعهده دفتر نمایندگی کشور مورد نظر در نیویورک است. همراه با تیم دیپلماتیک پارلمانی فقط یک نفر مسئول امنیتی یا حفاظتی می‌تواند رئیس پارلمان را همراهی کند که در محوطه سازمان ملل مجوز حمل سلاح را ندارد. برای محافظ رئیس پارلمان، مراحل صدور روادید وی. آی. پی یا پروتکلی طی نخواهد شد. کارمندان پارلمان و اعضای ناظر نیز از جمله افرادی هستند که برای آنان روادید موقت پروتکلی یا روادید وی. آی. پی صادر نمی‌شود. «دفتر اتحادیه بین‌المجالس جهانی مستقر در سازمان ملل»^۲، همه روادید موقتی افراد بسیار مهم و روادید پروتکلی صادر شده بین شرکت‌کنندگان در جلسه را توزیع می‌کند.^۳ ثبت‌نام و شرکت در جلسات میزگرد برای رؤسای مجالس دنیا آزاد است و هر یک از رؤسا در جایگاه مشخص که «پلاک اسم»^۴ آن مشخص شده قرار می‌گیرند. برای هر میزگرد، «مدیر جلسه»^۵ مشخص شده است که نوبت و زمان سخنرانی را مشخص می‌کند که معمولاً از اساتید دانشگاه‌های معتبر انتخاب می‌شوند. هدف از برگزاری میزگردهای اتحادیه بین‌المجالس جهانی، ارائه «توصیه‌های کاربردی»^۶ به رؤسای مجالس دنیاست.^۷

۲-۱. اعضای کمیته مقدماتی

رئیس اتحادیه بین‌المجالس جهانی، مدیریت کمیته مقدماتی اجلاس رؤسای مجالس دنیا را برعهده دارد که اعضای آن عبارتند از:

- رؤسای مجالس عضو،
- نمایندگان کمیته اجرایی اتحادیه بین‌المجالس جهانی،
- رئیس اجلاس زنان نماینده،
- مجمع جهانی نمایندگان جوان،^۸
- دبیرکل اتحادیه بین‌المجالس جهانی،
- نماینده ارشد سازمان ملل متحد.^۹

۳-۱. پیشینه اجلاس‌های رؤسای مجالس دنیا

تاکنون، از سال ۲۰۰۰، پنج بار اجلاس رؤسای مجالس قانونگذاری دنیا برگزار شده است که تاریخ، مکان و محورهای هر یک از اجلاس‌های مذکور، در جدول ۱ آورده شده است.

1. Protocol Temporary Photo Passes

2. IPU Office in New York

3. <http://www.ipu.org/splz-e/speakers15/passes.pdf>

4. Nameplate

5. Moderator

6. Practical Recommendations

7. <http://www.ipu.org/splz-e/speakers15/panel1complete.pdf>

8. Forum of Young Parliamentarians

هشتمین اجلاس نمایندگان جوان با عنوان «اقدام مشترک جهانی نمایندگان جوان برای مقابله با تغییرات اقلیمی» در خرداد ۱۴۰۱ در شرم الشیخ مصر برگزار شد. آقای احمد نادی، رئیس گروه بین‌المجالس جمهوری اسلامی ایران در این اجلاس حضور داشتند.

9. <https://www.idea.int/news-media/events/fifth-world-conference-speakers-parliament>

جدول ۱. پیشینه اجلاس‌های رؤسای مجالس دنیا

دوره اجلاس	زمان برگزاری	مکان برگزاری	محور اجلاس
اولین اجلاس رؤسای مجالس دنیا	۳۰ اگوست تا ۱ سپتامبر ۲۰۰۰ (۸ تا ۱۰ شهریور ۱۳۷۹)	مقر سازمان ملل متحد (نیویورک)	ابعاد نقش پارلمان‌ها در گسترش همکاری‌های بین‌المللی ^۱
دومین اجلاس رؤسای مجالس دنیا	۷ تا ۹ سپتامبر ۲۰۰۵ (۱۶ تا ۱۸ شهریور ۱۳۸۴)	مقر سازمان ملل متحد (نیویورک)	الف) از بین بردن شکاف دموکراسی در روابط بین‌الملل: نقش قوی‌تر برای مجالس قانونگذاری ^۲ ب) راهکارهای استفاده مطلوب از سازمان‌های بین‌المجالس منطقه‌ای ^۳
سومین اجلاس رؤسای مجالس دنیا	۱۹ تا ۲۱ جولای ۲۰۱۰ (۲۸ تا ۳۰ تیر ۱۳۸۹)	مقر اروپایی سازمان ملل در ژنو - سوئیس	«دموکراسی، نقش نهادهای قانونگذاری و ارتباط آنها با سازمان ملل» ^۴ با تأکید بر: پارلمان‌ها در جهانی از بحران: تضمین پاسخگویی دموکراسی جهانی برای منافع عمومی ^۵
چهارمین اجلاس رؤسای مجالس دنیا	۳۱ اگوست تا ۲ سپتامبر ۲۰۱۵ (۹ تا ۱۱ شهریور ۱۳۹۴)	مقر سازمان ملل متحد (نیویورک)	بحث عمومی با عنوان: قرار دادن دموکراسی در خدمت صلح و توسعه پایدار: ساختن دنیایی که مردم می‌خواهند ^۶
پنجمین اجلاس رؤسای مجالس دنیا	۱۹ و ۲۰ اگوست ۲۰۲۰ (۲۹ لغایت ۳۰ مرداد ۱۳۹۹)	مقر سازمان ملل متحد (نیویورک)	تقویت بیشتر پارلمان در حاکمیت جهانی: به‌دلیل شیوع کرونا، جلسات به‌صورت مجازی برگزار شد. ^۷

۱-۳-۱. اولین اجلاس رؤسای مجالس دنیا

برگزاری اولین اجلاس رؤسای مجالس دنیا مولود تلاش اتحادیه بین‌المجالس جهانی در چارچوب توافقنامه همکاری با سازمان ملل مورخ سال ۱۹۹۶ بود.^۸ محور مباحث اولین اجلاس رؤسای مجالس دنیا بیشتر بر نقش مجالس در فرایند توسعه پایدار متمرکز شده بود.^۹

۱-۳-۲. دومین اجلاس رؤسای مجالس دنیا

دومین اجلاس رؤسای مجالس دنیا ۷ تا ۹ سپتامبر ۲۰۰۵ در سالن مجمع عمومی سازمان ملل برگزار شد. در آن مقطع، «سناتور سرژیو ورداگو»^{۱۰} - از شیلی ریاست اتحادیه بین‌المجالس، «کوفی عنان»^{۱۱} (دبیرکل سازمان ملل) و ژان پینگ^{۱۲} (ریاست مجمع عمومی سازمان ملل) را برعهده داشتند.^{۱۳}

1. Parliamentary Dimension of International Cooperation, New York, 1 September 2000.

<http://www.ipu.org/press-e/ny-sp4.htm>

2. Bridging the democracy gap in international relations: A stronger role for parliaments

3. <http://www.ipu.org/splz-e/sp-conf05.htm>

4. democracy, the role of legislative institutions and their relationship with the United Nations

5. Parliament in a world of crisis: securing global democratic accountability for the common good

6. Placing Democracy at the Service of Peace and Sustainable Development, Building the World the People Want

7. <https://www.ipu.org/event/fifth-world-conference-speakers-parliament-september-2021>

8. <http://www.ipu.org/splz-e/sp-conf.htm>

9. <http://www.ipu.org/splz-e/speakers15/schowdhury.pdf>

10. Mr. Sergio Páez Verdugo

11. Mr. Kofi Annan

12. Mr. Jean Ping

13. <http://archive.ipu.org/splz-e/sp-conf05.htm>

بیانیه مصوب این اجلاس رفع شکاف دموکراسی در مناسبات بین‌المللی و ایجاد نقش بیشتر برای مجالس قانونگذاری بود. در بیانیه پایانی تصریح شد:

«اکنون زمان آن فرا رسیده که یک مشارکت استراتژیک میان دو سازمان فراهم شود. ما از تعامل و همکاری بنیادی با سازمان ملل استقبال می‌کنیم و از این نهاد بین‌المللی می‌خواهیم از تجارب کارشناسی اتحادیه بین‌المجالس جهانی استفاده کند. این همکاری با هدف تقویت ابعاد پارلمانی همکاری‌های بین‌المللی صورت می‌گیرد. اتحادیه بین‌المجالس جهانی همکار پارلمانی بی‌بدیلی برای سازمان ملل محسوب می‌شود که جایگاه خودش را توانسته در سازمان ملل ارتقا دهد»^۱.

۳-۳-۱. سومین اجلاس رؤسای مجالس دنیا

سومین اجلاس رؤسای مجالس دنیا بین ۱۹ تا ۲۱ جولای ۲۰۱۰ در سالن مجمع عمومی سازمان ملل در ژنو با عنوان «تمرکز جهانی بر دموکراسی، نقش نهادهای قانونگذاری و رابطه آنها با سازمان ملل»^۲ برگزار شد.^۳ علت تغییر مکان اجلاس این بود که آمریکا به رؤسای مجالس ایران و کوبا ویزا نداد. البته برای رئیس وقت مجلس شورای اسلامی با تأخیر ویزا صادر شد ولی از لحاظ زمانی، امکان شرکت در اجلاس فراهم نبود. اعضا گفتند که «اگر قرار است در این اجلاس شرکت کنیم، هیچ کشوری نمی‌تواند منعی برای حضور ایجاد کند. اگر آمریکا نمی‌تواند سیاست‌هایش را اصلاح کند ما محل اجلاس را تغییر می‌دهیم که بتوانیم به کار خود ادامه دهیم»^۴.

۳-۳-۴. چهارمین اجلاس رؤسای مجالس دنیا

چهارمین اجلاس رؤسای مجالس دنیا از ۳۱ آگوست تا ۲ سپتامبر ۲۰۱۵ (۹ تا ۱۱ شهریور ۱۳۹۴) با حضور ۱۳۳ کشور با موضوع اصلی صلح و امنیت بین‌الملل در مقر سازمان ملل در نیویورک به ریاست «صابر حسین چودری»، رئیس وقت اتحادیه بین‌المجالس جهانی برگزار شد.^۵ این اجلاس بخشی از مجموعه نشست‌هایی در سطوح بالا بود که به اجلاس سالیانه سازمان ملل متحد در اواخر سپتامبر ۲۰۱۵ منتهی و در آن اهداف توسعه پایدار پیگیری شدند. رئیس مجلس روسیه به دلیل صادر نشدن روادیدش از سوی آمریکا به عنوان کشور میزبان مقر سازمان ملل، نتوانست در این اجلاس شرکت کند، البته هیچ‌یک از رؤسای دو مجلس نمایندگان و سنای آمریکا نیز در چهارمین اجلاس رؤسای مجالس جهان شرکت نکردند.^۶

صابر حسین چودری (رئیس وقت اتحادیه بین‌المجالس)^۷، مارتین چونگونگ (دبیرکل وقت اتحادیه بین‌المجالس جهانی)،^۸ بان کی مون (دبیرکل وقت سازمان ملل) و سام کوتسا (رئیس وقت مجمع عمومی سازمان ملل)^۹ از سخنرانان افتتاحیه چهارمین اجلاس رؤسای مجالس دنیا مورخ ۳۱ آگوست ۲۰۱۵ (۹ شهریور ۱۳۹۴) بودند. آقای چودری در

1. <http://www.ipu.org/splz-e/sp-conf05/declaration.pdf>

2. a global summit focusing on democracy, the role of legislative institutions and their relationship with the United Nations

3. <http://archive.ipu.org/splz-e/speakers10.htm>

4. <http://www.ipu.org/splz-e/speakers10.htm>

5. <http://archive.ipu.org/splz-e/speakers15.htm>

6. file:///C:/Users/delavarpour/Downloads/speakers15-e.pdf

7. Mr./M. Saber Chowdhury, President of the IPU

8. Mr./M. Martin Chungong, Secretary General of the IPU

9. Mr. Sam K. Kutesa, President of UN General Assembly

نطق افتتاحیه خود، برنامه‌ریزی برای دستیابی به «اهداف توسعه پایدار»^۱ و مبارزه با ناامنی و خشونت‌های افراط‌گرایانه را از مهم‌ترین اولویت‌های اتحادیه بین‌المجالس جهانی در سال‌های آینده معرفی کرد.^۲

۲۳ سازمان و مجمع پارلمانی به همراه ۶ نهاد وابسته به سازمان ملل متحد به‌عنوان «عضو ناظر»^۳ در چهارمین اجلاس رؤسای مجالس دنیا نماینده داشتند.^۴

جدول ۲. اعضای ناظر چهارمین اجلاس رؤسای مجالس دنیا

اتحادیه بین‌المجالس عربی ^۷	اتحادیه پارلمانی کشورهای صادرکننده نفت ^۶	مجمع مشترک پارلمانی اتحادیه اروپا و کشورهای حوزه آفریقا، کارائیب و پاسیفیک ^۵
مجمع پارلمانی همکاری‌های اقتصادی دریای سیاه ^{۱۰}	سازمان امنیت و همکاری مجمع پارلمانی اروپا ^۹	مجمع پارلمانی کشورهای فرانسوی زبان ^۸
پارلمان عرب ^{۱۳}	مجمع قانونگذاری شرق آفریقا ^{۱۲}	مجمع پارلمانی کشورهای ترک‌زبان ^{۱۱}
پارلمان اروپا	پارلمان پان آفریقا ^{۱۵}	مجمع پارلمانی اروپایی با آفریقا ^{۱۴}
مجمع پارلمانی مدیترانه ^{۱۸}	مجمع پارلمانی شورای اروپا ^{۱۷}	مجمع پارلمانی ارتدوکس ^{۱۶}
	مجمع پارلمانی نهاد همکاری اقتصادی ^{۲۰}	مجالس قانونگذاری آمریکای لاتین ^{۱۹}
نهادهای وابسته به سازمان ملل متحد		
سازمان فرهنگی، علمی و آموزشی سازمان ملل ^{۲۳}	راهبرد بین‌المللی کاهش فاجعه سازمان ملل ^{۲۲}	برنامه مشترک سازمان ملل برای مقابله با ایدز ^{۲۱}
کمیته بین‌المللی صلیب سرخ ^{۲۴}	بانک جهانی	سازمان بهداشت جهانی

1. Sustainable Development Goals (SDGs)
2. <http://www.ipu.org/splz-e/speakers15/schowdhury.pdf>
3. Observers Party
4. <http://www.ipu.org/splz-e/speakers15/list.pdf>
5. Acp-Eu Joint Parliamentary Assembly (African, Caribbean and Pacific (ACP) & Eu Joint Parliamentary Assembly)
6. Parliamentary Union of the Oic Member States (PUIC)
7. Arab Inter Parliamentary Union (AIPU)
8. Assemblée Parlementaire De La Francophonie (APF)
9. Organisation for Security and Co-Operation in Europe Parliamentary Assembly (OSCE PA)
10. Parliamentary Assembly of the Black Sea Economic Cooperation (PABSEC)
11. Parliamentary Assembly of the Turkic-Speaking Countries (Turkpa)
12. East African Legislative Assembly
13. Arab Parliament
14. Association of European Parliamentarians With Africa (Awepa)
15. Pan Africa Parliament
16. Interparliamentary Assembly on Orthodoxy (Iao)
17. Parliamentary Assembly of The Council of Europe
18. Parliamentary Assembly of The Mediterranean (Pam)
19. Latin American Parliament
20. Parliamentary Assembly of Economic Cooperation Organization (Paeco)
21. Joint United Nations Programme on Hiv/Aids (Unaids)
22. United Nations International Strategy for Disaster Reduction (Unisdr)
23. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Unesco)
24. International Committee of the Red Cross (Icrc)

چهارمین اجلاس رؤسای مجالس دنیا در دوم آگوست ۲۰۱۵ (یازدهم شهریور ۱۳۹۴) با تصویب اجماعی سند نهایی، به کار خود پایان داد. سند پایانی متشکل از ۳۸ اصل، با عنوان «دمکراسی در خدمت صلح و توسعه پایدار و ساختن جهانی که مردم خواستار آنند»^۱ به طریق اجماعی به تصویب رسید. اتحادیه بین‌المجالس جهانی پیش از این در دو نوبت این سند را برای کسب نقطه‌نظرات اعضا، برای همه کشورهای عضو ارسال کرده بود. در بخش‌هایی از این سند نهایی تأکید شده بود:^۲

«نگرانی‌ها درباره توانایی شورای امنیت در بهتر به انجام رساندن مسئولیت‌های عمده‌اش برای برقراری صلح و امنیت بین‌المللی بر مبنای منشور سازمان ملل همچنان باقیست... مؤثر بودن شورای امنیت فقط از طریق اصلاحات فوری به منظور انعکاس واقعیت‌های کنونی جهان می‌تواند امکان پذیر شود... به منظور ساختن جهانی که همه مردان، زنان و کودکان در امنیت و به دور از جنگ و درگیری، فارغ از فقر و گرسنگی به سر برند، ضرورت دارد تلاش‌های خارق‌العاده‌ای صورت گیرد تا آنها به نحوی زندگی کنند که به حقوق، آزادی و شئون آنان کاملاً احترام گذاشته شود... مجالس هر کشور، نهاد ناظر بر مردم‌سالاری‌اند و خواسته‌های مردم توسط قانونگذاران بیان می‌شود. ما به عنوان رؤسای مجالس جهان در این اجلاس گرد هم آمدیم تا نگرانی‌های مردم را بازگو و نقش خود را در رویارویی با چالش‌های جهانی ایفا کنیم.

برغم پیشرفت‌هایی که در نواحی دمکراسی، صلح و توسعه صورت گرفته است ولی همچنان در جهانی بی‌ثبات به سر می‌بریم، جنگ و درگیری توأم با خشونت، وقایعی روزمره در برخی از نواحی به شمار می‌آید. مهاجرت چه به صورت اجباری یا داوطلبانه از مشکلات قابل توجه جهان امروز است که به دلایل جنگ، درگیری، فجایع طبیعی و انسانی رخ می‌دهند، همه کشورها را به حفاظت از آوارگان و مهاجران فرامی‌خوانیم و درخواست داریم در مسیر ایجاد جوامعی باثبات در کشورهایشان در منطقه غرب آسیا و آفریقا کمک کنند».^۳

1. Placing democracy at the service of peace and sustainable development: Building the world the people
2. <http://www.ipu.org/splz-e/speakers15/declaration.pdf>
3. <http://icana.ir/Fa/News/283887>

تصویر ۱. شرکت‌کنندگان چهارمین اجلاس رؤسای مجالس دنیا

در سال‌های اخیر همسو با وظایف قانونگذاری، توجه اجلاس رؤسای مجالس دنیا به موضوع‌های نظارتی نیز پررنگ‌تر شده است. به همین دلیل در اجلاس چهارم، میزگرد جداگانه‌ای با عنوان «چالش‌ها و فرصت‌های نظارت پارلمانی»^۱ برگزار شد که در آن رؤسای مجالس دنیا، نظراتشان پیرامون موانع و راهکارهای تقویت نظارت پارلمانی را بیان کردند.^۲

۵-۳-۱. پنجمین اجلاس رؤسای مجالس دنیا

پنجمین اجلاس رؤسای مجالس دنیا به دلیل شیوع ویروس کرونا در قالب دو نشست مجازی و حضوری برگزار شد.^۳ اجلاس مجازی در ۱۹ و ۲۰ آگوست ۲۰۲۱ (۲۸ و ۲۹ مرداد ۱۴۰۰) با مشارکت مجلس اتریش در مقر سازمان ملل^۴ و اجلاس حضوری نیز با موضوع «رهبری مجالس قانونگذاری برای چندجانبه‌گرایی که صلح و توسعه پایدار را برای مردم و سیاره زمین به ارمغان می‌آورد»^۵ در تاریخ هفتم لغایت هشتم سپتامبر ۲۰۲۱ (۱۶ و ۱۷ شهریور ۱۴۰۰) در پارلمان اتریش برگزار شد.^۶ اجلاس مجازی با تصویب یک بیانیه مشترک و یک میزگرد در مورد ارتقای حکمرانی

1. Parliamentary oversight: Challenges and opportunities

2. <http://www.ipu.org/splz-e/speakers15/panel1complete.pdf>

3. <https://phoebekoundouri.org/5th-world-conference-of-speakers-of-parliament/>

4. <https://currentaffairs.adda247.com/5th-world-conference-of-speakers-of-parliament-held-virtually/>

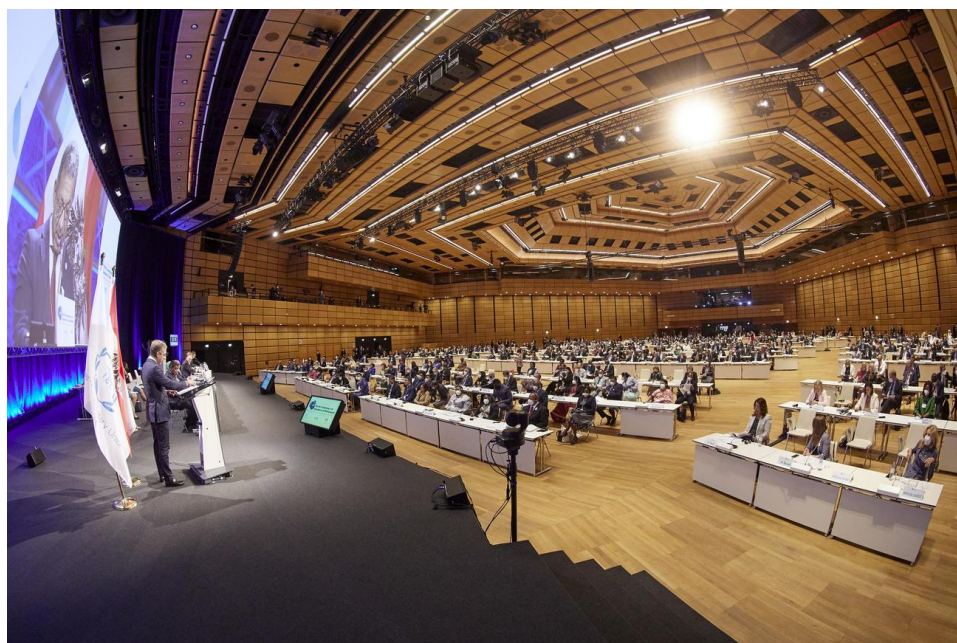
5. Parliamentary Leadership for More Effective Multilateralism that Delivers Peace and Sustainable Development for the People and the Planet

6. <https://www.parlament.ch/en/internationales/international-activities-presidents/conferences/5-world-speakers-conference>

به ویژه در مورد راهکارهای کاهش شکاف بین مردم و مجالس به کار خود پایان داد.^۱ قبل از این اجلاس، سیزدهمین «اجلاس رؤسای زن مجالس دنیا»^۲ برگزار شد. با استناد به گزارش اتحادیه بین‌المجالس جهانی، نزدیک به ۲۰ درصد رؤسای مجالس دنیا زنان هستند.^۳

تصویر ۲. اجلاس حضوری رؤسای مجالس دنیا در پارلمان اتریش

«نخستین اجلاس جهانی پارلمانی مقابله با تروریسم»^۴ نیز در تاریخ نهم سپتامبر ۲۰۲۱ (۱۸ شهریور ۱۴۰۰) با همکاری اتحادیه بین‌المجالس جهانی و ارکان ذی‌ربط سازمان ملل متحد به میزبانی پارلمان اتریش در وین برگزار شد. در مراسم افتتاحیه، آقای «دوآرت پاچکو»^۵ رئیس اتحادیه بین‌المجالس جهانی، «آنتونی گوترش»^۶ دبیرکل سازمان ملل و «عبدالله شهید» رئیس هفتادوششمین نشست مجمع عمومی سازمان ملل سخنرانی کردند.^۷ گوترش در این اجلاس اعلام کرد:

«اجلاس رؤسای مجالس دنیا، نماد مشارکت مردم در عرصه بین‌المللی است. اولین حوزه‌ای که شما رؤسای مجالس می‌توانید به ما کمک کنید نحوه مقابله با پاندمی ویروس کروناست. نحوه انجام تحقیقات و همکاری مشترک در خصوص تولید و توزیع واکسن کرونا نیز حائز اهمیت است. تلفات کرونا نشان داد که امنیت سلامت بسیار جدی است که در آن نقش مجالس بسیار برجسته است. اولویت دیگری که توصیه می‌شود رؤسای مجالس به آن توجه کنند، تغییرات آب و هوایی است. بی‌ثباتی اقتصادی، فساد، ملزومات چندجانبه‌گرایی، بحران‌های مالی و فقر سلامت از مهم‌ترین اولویت‌هایی هستند که پیشنهاد می‌شود رؤسای مجالس به آنها توجه کنند».^۸

1. <https://www.parlament.ch/en/internationales/international-activities-presidents/conferences/5-world-speakers-conference>
2. Thirteenth Summit of Women Speakers of Parliament
3. <https://www.ipu.org/news/press-releases/2021-09/world-conference-speakers-adopts-declaration-more-effective-global-solidarity>
4. First Global Parliamentary Meeting on Counter-Terrorism
5. Mr. Duarte Pacheco – IPU President
6. António Guterres
7. <https://www.idea.int/news-media/events/fifth-world-conference-speakers-parliament>
8. <https://www.un.org/sg/en/content/sg/speeches/2020-08-19/inter-parliamentary-union%E2%80%99s-world-conference-of-speakers-of-parliament-remarks>

تصویر ۳. پنجمین اجلاس رؤسای مجالس دنیا

پنجمین اجلاس رؤسای مجالس دنیا در حالی برگزار شد که پنج ماه از همه‌گیری «پاندمی کرونا»^۱ می‌گذشت. به همین دلیل بحران کرونا به صورت مستقیم دستور جلسات این اجلاس را تحت‌الشعاع قرار داد و بیانیه پایانی اجلاس بیشتر به سمت سازوکارهای مقابله با پاندمی کرونا معطوف شد. در بیانیه پایانی، رؤسای شرکت‌کننده به «همبستگی بین‌المللی و چندجانبه‌گرایانه»^۲ و «اشتراک‌گذاری تجارب پارلمانی»^۳ برای مقابله با ویروس کرونا تأکید کردند.^۴

در این اجلاس همچنین مباحث عمومی تحت عنوان «پاسخ جهانی به همه‌گیری کووید-۱۹» توانایی چندجانبه‌گرایی برای کمک به مردم را به چالش می‌کشد، «مقابله با اطلاعات غلط و نفرت‌پراکنی به صورت آفلاین و آنلاین نیازمند مقررات قوی‌تری است» و «اقدامات اضطراری که توسط دولت اعمال می‌شود باید همواره مورد تأیید پارلمان و تحت بررسی منظم باشد» مورد بحث و بررسی قرار گرفت.

به‌طور کلی، محورهای مورد بحث در پنجمین اجلاس رؤسای مجالس دنیا عبارت بودند از:

- پاندمی کرونا و الزامات مجالس دنیا،
- سازوکارهای مقابله با تغییرات آب و هوایی،
- سازوکارهای مقابله با اطلاعات غلط و انحرافی،
- مشارکت جوانان در سیاست،

1. COVID-19 Pandemic

2. Multilateralism and International Solidarity

3. Share of Parliamentary Experience

4. file:///C:/Users/delavarpour/Downloads/5WCSP%20declaration-%20for%20adoption%208%20Sept-e.pdf

گفتار دوم: مجمع دبیران کل مجالس دنیا

«دبیر کل»^۲ به کسی اطلاق می‌شود که وظایف پشتیبانی فنی و ارائه خدمات اجرایی به قانونگذاران، مدیریت منابع انسانی، مدیریت هزینه‌ها و انعکاس فعالیت قانونگذاران به افکار عمومی را برعهده دارد و بالاترین مقام اجرایی پارلمان است.^۳ «مجمع دبیران کل مجالس دنیا»^۴، «رکن مشورتی»^۵ اتحادیه بین‌المجالس جهانی است.^۶ دبیران کل یا معاونان اجرایی مجالس دنیا هر ساله نوآوری‌ها و ابتکارات جدیدی را برای ارتقای خدمات‌دهی به نمایندگان به کار می‌گیرند.^۷ از منظر مجمع دبیران کل مجالس دنیا، ارتقای مستمر ارائه خدمات به نمایندگان به صورت مستقیم در بهبود روندهای قانونگذاری و فعالیت‌های دیپلماتیک نمایندگان تأثیرگذار است.^۸

مقررات مجمع دبیران کل مجالس دنیا برای اولین بار در سپتامبر ۱۹۷۱ به تصویب رسید و تاکنون دوازده بار در تاریخ‌های اکتبر ۱۹۷۳، آوریل ۱۹۷۴، سپتامبر ۱۹۷۷، سپتامبر ۱۹۸۴، اکتبر ۱۹۹۹، اکتبر ۲۰۰۰، آوریل ۲۰۰۱، آوریل ۲۰۰۳، اکتبر ۲۰۰۳، مه ۲۰۰۷ و آوریل ۲۰۱۰ اصلاح شده است. اولین اجلاس دبیران کل مجالس دنیا در ۱۶ آگوست ۱۹۳۹ در اسلو، برگزار شد. هدف از این اجلاس تسهیل ارتباطات شخصی بین مسئولان اجرایی پارلمان‌ها بود. حتی اگر پارلمانی عضو اتحادیه بین‌المجالس جهانی نبود، می‌توانست در این مجمع شرکت کند.^۹ مجمع دبیران کل مجالس دنیا، پل ارتباطی بین دبیران کل یا معاونت‌های اجرایی پارلمان‌های دنیاست. در این مجمع، دبیران کل با برگزاری «مباحثه عمومی»^{۱۰} و برگزاری میزگردهای تخصصی، درخصوص مهم‌ترین چالش‌ها و راهکارهای ارتقای ارائه خدمات به قانونگذاران تبادل نظر می‌کنند. اسناد این مجمع به دو زبان انگلیسی و فرانسوی منتشر می‌شوند. هریک از اعضا باید درخصوص آخرین دستاوردها و ابتکار در رویه‌های قانونگذاری، بهبود فرایندها، ارائه خدمات پژوهشی به کارکنان و نهادهای تابعه به اعضا گزارش دهد.^{۱۱}

۱-۲. اعضای مجمع

اعضای شرکت‌کننده در این مجمع، دبیران کل یا بالاترین مقام اجرایی پارلمان‌های عضو اتحادیه بین‌المجالس جهانی

1. <https://www.ipu.org/news/press-releases/2021-08/world-conference-speakers-parliament-meet-in-person-in-vienna-7-8-september>

2. Secretary General

۳. قاعده چهارم مجموعه قوانین دبیران کل بین‌المجالس.

برای مشاهده قوانین مجمع دبیران کل مجالس دنیا به وبسایت زیر رجوع شود:

<http://archive.ipu.org/asgp-e/rules.htm>

4. Association of Secretaries General of Parliaments (ASGP)

5. Consultative Body

۶. ماده بیست‌وششم قسمت هفتم اساسنامه اتحادیه بین‌المجالس جهانی

7. <https://www.ipu.org/about-ipu/association-secretaries-general-parliaments>

8. <https://www.ipu.org/about-ipu/association-secretaries-general-parliaments>

9. <https://www.asgp.co/about>

10. General Debate

۱۱. قاعده دوم مجموعه قوانین مجمع دبیران کل مجالس دنیا.

هستند. اعضای مجمع باید تمهیدات لازم برای تأمین مالی سفر دبیران کل به کشور برگزارکننده اجلاس، استقرار در هتل و هزینه‌های رفت و آمد به هتل را تأمین کنند. علاوه بر اعضای دائم، اعضای همکار و ناظر نیز لازم است مبلغی را به‌عنوان حق عضویت بپردازند، زیرا هزینه‌های برگزاری این اجلاس را مجلس میزبان تأمین مالی نمی‌کند.^۱ برخی اعضای این انجمن نیز دارای «عضویت افتخاری»^۲ هستند. لقب عضو افتخاری به دبیر کلی تعلق می‌گیرد که براساس تأیید کمیته اجرایی، خدمات ماندگار و مهمی را در انجمن پیشنهاد داده است.^۳

تمامی مجالس حتی اگر عضو اتحادیه بین‌المجالس جهانی نباشند، می‌توانند حداکثر دو نماینده در مجمع داشته باشند.^۴ هرگاه عضویت یک پارلمان در اتحادیه بین‌المجالس جهانی به دلیل تعویق حق عضویت معلق شود، تأثیری بر عضویت پارلمان مذکور در مجمع دبیران کل مجالس دنیا ندارد؛ اما در صورتی که عضو کمیته اجرایی باشد، عضویت آنها در کمیته مذکور تعلیق می‌شود. دبیران کل سایر مجامع پارلمانی نیز می‌توانند به‌عنوان «عضو همکار»^۵ در این اجلاس شرکت کنند.^۶

۲-۲. اهداف مجمع

براساس بند «۲۶» قسمت هفتم اساسنامه اتحادیه بین‌المجالس جهانی، اهداف مجمع دبیران کل مجالس دنیا عبارتند از:^۷

- تسهیل تماس‌های شخصی بین اعضای اتحادیه،
 - همکاری با مجالس متقاضی حمایت‌های فنی و حقوقی،
 - مطالعه رویه‌های قانونگذاری،
 - انتقال تجارب موفق به اتحادیه بین‌المجالس جهانی،
 - تجمیع پیشنهادهای دبیران کل مجالس دنیا در خصوص سازوکارهای ارتقای عملکرد پارلمان،
 - اشتراک‌گذاری تجارب بین دبیران کل مجالس دنیا،
- در صورت درخواست هریک از اعضای مجمع دبیران کل مجالس دنیا، هر عضو مجمع مکلف است اطلاعات خواسته شده در خصوص قوانین، رویه‌ها، شیوه‌های کاری، ارکان تابعه و مدیریت خدمات پارلمانی را برای عضو درخواست‌کننده ارسال کند.^۸

۲-۳. زمان برگزاری نشست‌های مجمع

اجلاس رؤسای مجالس دنیا قبل از نشست اتحادیه بین‌المجالس جهانی ولی اجلاس مجمع دبیران کل مجالس دنیا در حاشیه نشست‌های بهاره و پاییزه اتحادیه بین‌المجالس برگزار می‌شود.^۹ اگر دبیرکل هریک از مجالس عضو بنا بر دلایلی

1. <http://www.asgp.co/sites/default/files/Convocation%20Letter%20%28EC%29.pdf>

2. Honorary Membership

۳. قاعده هشتم قوانین مجمع دبیران کل مجالس دنیا.

۴. قاعده هفتم قوانین مجمع دبیران کل مجالس دنیا.

5. Associate Member

6. <http://archive.ipu.org/asgp-e/rules.htm>

7. <http://www.ipu.org/asgp-e/rules.htm>

8. <http://www.asgp.co/rules>

۹. بند یکم قاعده یازدهم مجمع دبیران کل مجالس دنیا

نتواند در مجمع شرکت کند، می‌تواند عضو جانشین معرفی کند.^۱ معرفی فرد جایگزین فقط برای همان جلسه اعتبار دارد و در جلسات بعدی مجدداً نامه‌نگاری‌ها به دبیرکل یا بالاترین مقام اجرایی انجام خواهد شد.^۲ انجمن همچنین می‌تواند جلسات فوق‌العاده‌ای را با مشارکت اتحادیه بین‌المجالس جهانی برگزار کند.^۳

۲-۴. اولویت‌های نشست آتی مجمع

نشست آتی مجمع دبیران کل مجالس دنیا در حاشیه صد و چهل و پنجمین اجلاس مجمع اتحادیه بین‌المجالس جهانی در ۱۵-۱۱ اکتبر ۲۰۲۲ (۲۳-۱۹ مهر ۱۴۰۱) در کیگالی رواندا برگزار خواهد شد.^۴ تاکنون پیشنهادهای زیر به‌عنوان موضوع‌های در دستور کار اجلاس آتی این مجمع پیشنهاد شده‌اند:

- سازوکارهای حمایت از نمایندگان ادوار یا خانواده قانونگذارانی که فوت می‌کنند،
- نقش دبیران کل در مدیریت هزینه‌ها و بودجه مجلس،
- سازوکارهای ارتقای تاب‌آوری مجالس قانونگذاری در شرایط بحران‌های انسانی، محیطی و بهداشتی،
- اجرای منشور اخلاقی و رفتاری برای کارکنان و اعضای مجالس قانونگذاری.^۵

۲-۵. رئیس مجمع

رئیس مجمع دبیران کل مجالس دنیا علاوه بر دو معاون، دو دبیر مشترک نیز منصوب می‌کند. در حال حاضر «نجیب الخادی»^۶ از مراکش، از نوامبر ۲۰۲۱ میلادی ریاست مجمع دبیران کل مجالس دنیا را برعهده دارد. رئیس مجمع پیش‌نویس دستور کار هر جلسه را مشخص می‌کند.^۷

تصویر ۴. نجیب الخادی، رئیس مجمع دبیران کل مجالس دنیا

۱. بند یک قاعده ششم قوانین مجمع دبیران کل مجالس دنیا
۲. بند دوم قاعده ششم قوانین مجمع دبیران کل مجالس دنیا
۳. بند سوم قاعده یازدهم قوانین مجمع دبیران کل مجالس دنیا

4. <https://www.asgp.co/sites/default/files/1.%20President%27s%20invitation%20to%20the%20ASGP%20Kigali%20Conference%20%5B11-15%20October%202022%5D.pdf>

5. <https://www.asgp.co/node/31869>

6. Najib El Khadi, President of the ASGP

۷. قاعده دوازدهم قوانین مجمع دبیران کل مجالس دنیا

رئیس مجمع، گزارش سالیانه عملکرد مجمع و بودجه پیشنهادی مجمع را به کمیته اجرایی ارائه می‌دهد.^۱ حوزه ریاست شامل رئیس، دو معاون رئیس و دو دبیر مشترک است که رئیس منصوب می‌کند.^۲

۶-۲. کمیته اجرایی

انجمن برای پذیرش اعضای جدید، براساس گزارش کمیته اجرایی تصمیم‌گیری می‌کند.^۳ اعضای کمیته اجرایی برای یک دوره سه‌ساله انتخاب می‌شوند.^۴ انتخابات کمیته اجرایی نیز هر ساله برگزار می‌شود. اعضای کمیته اجرایی نمی‌توانند به مدت دو سال در یک سمت انتخاب شوند.^۵ در ابتدای هر نشست، کمیته اجرایی گزارشی را به اعضا ارائه می‌دهد. هر یک از اعضای کمیته اجرایی، یک حق رأی دارد.^۶ در صورتی که تعداد آرا مساوی باشد، نظر رئیس مجمع، تعیین‌کننده خواهد بود. دبیر کل اتحادیه بین‌المجالس جهانی یا نماینده‌اش در صورت درخواست می‌تواند به‌عنوان رئیس کمیته اجرایی در اجلاس شرکت کنند.^۷ از یک مجلس قانونگذاری، دو عضو نمی‌توانند در کمیته اجرایی عضویت داشته باشند. اعضای کمیته اجرایی نمی‌توانند دو جلسه متوالی در اجلاس‌های مجمع غیبت داشته باشند. اعضای ناظر و همکار در انتخاب اعضای کمیته اجرایی حق رأی ندارند. در صورتی که نماینده‌ای مسئولیت اداره‌ای را برعهده داشته باشد، پس از پایان فعالیتش، برای نامزد شدن مجدد در همان مسئولیت، باید دو سال از آن سپری شده باشد. هرگاه عضوی بخواهد در انتخابات نایب‌رئیس مجمع شرکت کند، نباید از همان تابعیت قبلی، مسئولیت رئیس و نایب‌رئیس را برعهده داشته باشند. با استناد به بند سوم ماده یازدهم اساسنامه اتحادیه بین‌المجالس جهانی، مجمع می‌تواند «اجلاس‌های فوق‌العاده»^۸ نیز برگزار کند. این مجمع گزارش‌های سالیانه‌اش را به کمیته اجرایی اتحادیه بین‌المجالس جهانی ارائه می‌دهد.^۹

ترکیب کمیته اجرایی به‌صورت زیر است:

- رئیس مجمع،
- دو معاون رئیس مجمع،
- ۶ عضوی که مجمع انتخاب می‌کند،
- رؤسای اسبق مجمع،
- اعضای افتخاری.^{۱۰}

تمامی اعضای کمیته اجرایی باید از مجالس مختلف باشند. کمیته اجرایی با حضور رئیس انجمن تشکیل جلسه می‌دهد. کمیته اجرایی باید حداقل دو بار در سال تشکیل جلسه دهد^{۱۱} و می‌تواند از طریق جلساتی که با استفاده از وسایل ارتباط

1. <https://www.ipu.org/about-ipu/association-secretaries-general-parliaments>

۲. قاعده پانزدهم قوانین مجمع دبیران کل مجالس دنیا.

۳. قاعده پنجم مجموعه قوانین مجمع دبیران کل مجالس دنیا.

۴. بند دوم قاعده هفدهم قوانین مجمع دبیران کل مجالس دنیا.

۵. قاعده نوزدهم قوانین مجمع دبیران کل مجالس دنیا.

۶. قاعده بیستم قوانین مجمع دبیران کل مجالس دنیا.

7. <http://archive.ipu.org/asgp-e/rules.htm>

8. Exceptional Meetings

9. <https://www.ipu.org/about-ipu/association-secretaries-general-parliaments>

۱۰. قاعده چهاردهم مجموعه قوانین مجمع دبیران کل مجالس دنیا.

۱۱. بند یکم قاعده بیست‌ودوم مجمع دبیران کل مجالس دنیا.

الکترونیکی برگزار می‌شود، تصمیم‌گیری کند.^۱

۷-۲. شیوه رأی‌گیری

از قاعده بیست‌وسوم تا قاعده بیست‌وششم در خصوص شیوه رأی‌گیری در مجمع است. انجمن فقط در قبال اقدام‌هایی مسئول است که از طریق رأی‌گیری در جلسات مرتبط به‌دست آمده باشد و هر گزارشی که از طرف مجمع منتشر می‌شود، قبل از آن باید در جلسه کمیته اجرایی به تصویب رسیده باشد. اعضای ناظر نیز از حق رأی برخوردار نیستند.^۲ رئیس مجمع نیز فقط یک رأی دارد و رأی او در صورتی که تعداد آرا مساوی باشد، تمام‌کننده نیست و در صورت تساوی آرا، پیشنهاد مذکور از دستور خارج می‌شود.^۳ شایان ذکر است گزارش‌های مجمع دبیران کل مجالس دنیا در اثری با عنوان «اطلاعات پارلمانی و قانون اساسی»^۴ منتشر می‌شود که اطلاعات ذی‌قیمتی را در خصوص تجارب پارلمان‌های دنیا به کشورهای عضو ارائه می‌دهد.^۵

گفتار سوم: الزامات فراروی مجلس شورای اسلامی

به‌منظور حداکثر بهره‌وری از دو اجلاس رؤسای مجالس دنیا و اجلاس دبیران کل مجالس دنیا پیشنهاد می‌شود تدابیر زیر مورد توجه قرار گیرد:

- مستندسازی پیشنهادهای و تجارب رؤسای مجالس دنیا،
 - تقویت دیپلماسی پارلمانی سران با مجالس همسو و همراه،
 - شناسایی دغدغه‌های مشترک مجالس دنیا و لحاظ کردن آنها در اولویت‌های کاری قوه مقننه؛ برای مثال موضوع‌های مانند امنیت غذایی، تغییرات آب و هوایی، واکسیناسیون کرونا و تروریسم از طرف رؤسای اکثر مجالس دنیا به‌عنوان تهدیدات بالقوه معرفی شده است.
 - مذاکره معاون اجرایی مجلس با هم‌تایان خود در سایر مجالس پیرامون هوشمندسازی پارلمان، برگزاری کارگاه‌های آموزشی مشترک و بازدیدهای میدانی از مجالس مورد نظر،
 - کاربست تجارب سایر مجالس متناسب با ساختار و نیاز مجلس شورای اسلامی.
- با توجه به مقررات مجمع دبیران کل مجالس دنیا، اعضا در خصوص ابتکارات نهادهای تابعه نیز گزارش می‌دهند. به همین دلیل مستندسازی یافته‌های سایر مجالس دنیا به‌صورت مستقیم در بهبود فرایندها در کتابخانه، مرکز پژوهش‌های مجلس و دیوان محاسبات نیز تأثیرگذار است.

۱. بند سوم قاعده بیست‌ودوم مجمع دبیران کل مجالس دنیا.

۲. بند یک قاعده بیست‌وچهارم قوانین دبیران کل مجالس دنیا.

۳. قاعده بیست‌وششم قوانین دبیران کل مجالس دنیا.

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

اجلاس رؤسای مجالس دنیا به همراه مجمع دبیران کل مجالس دنیا، دو نهاد وابسته به اتحادیه بین‌المجالس جهانی‌اند. اجلاس رؤسای مجالس دنیا، فرصت مغتنمی را برای مذاکرات ریاست مجلس شورای اسلامی در سطح دیپلماسی سران فراهم کرده است. امروزه نقش و کارکرد دبیران کل پارلمانی نیز در پیشبرد فعالیت‌های دیپلماتیک قوه مقننه مؤثر است. وظایف دبیرکل در ساختار مجلس شورای اسلامی، برعهده معاونت اجرایی است. به همین دلیل در اغلب اجلاس‌های پیشین دبیران کل مجالس دنیا از طرف جمهوری اسلامی ایران، معاون اجرایی قوه مقننه شرکت کرده‌اند. در ساختار قوه مقننه جمهوری اسلامی ایران، معاون اجرایی را ریاست مجلس شورای اسلامی منصوب می‌کند، به همین دلیل به صورت غیرمستقیم نقش ریاست قوه مقننه در اجلاس دبیران کل مجالس دنیا نیز پررنگ است.

منابع و مأخذ

1. <http://icana.ir/Fa/News/283887>
2. <http://www.ipu.org/splz-e/sp-conf.htm>
3. <http://www.ipu.org/splz-e/sp-conf05.htm>
4. <http://www.ipu.org/splz-e/sp-conf05/declaration.pdf>
5. <http://www.ipu.org/splz-e/speakers10.htm>
6. <http://www.ipu.org/splz-e/speakers15.htm>
7. <http://www.ipu.org/splz-e/speakers15/declaration.pdf>
8. <http://www.ipu.org/splz-e/speakers15/list.pdf>
9. <http://www.ipu.org/splz-e/speakers15/panel1complete.pdf>
10. <http://www.ipu.org/splz-e/speakers15/schowdhury.pdf>
11. <https://www.ipu.org/event/fifth-world-conference-speakers-parliament-september-2021>
12. <https://www.ipu.org/news/press-releases/2021-08/world-conference-speakers-parliament-meet-in-person-in-vienna-7-8-september>
13. <https://www.ipu.org/news/press-releases/2021-09/world-conference-speakers-adopts-declaration-more-effective-global-solidarity>
14. Observers Party
15. Parliament in a World of Crisis: Securing Global Democratic Accountability for the Common Good
16. Parliamentary Dimension of International Cooperation, New York, 1 September 2000.
<http://www.ipu.org/press-e/ny-sp4.htm>
17. Placing Democracy at the Service of Peace and Sustainable Development, Building the World the People Want.
18. Placing Democracy at the Service of Peace and Sustainable Development: Building the World the People.
19. <file:///C:/Users/delavarpour/Downloads/speakers15-e.pdf>
20. <http://archive.ipu.org/asgp-e/rules.htm>
21. <http://archive.ipu.org/splz-e/sp-conf05.htm>
22. <http://archive.ipu.org/splz-e/speakers10.htm>
23. <http://archive.ipu.org/splz-e/speakers15.htm>
24. <http://www.asgp.co/rules>
25. <http://www.asgp.co/sites/default/files/Convocation%20Letter%20%28EC%29.pdf>

26. <http://www.ipu.org/asgp-e/rules.htm>
27. ¹<http://www.ipu.org/splz-e/speakers15/schowdhury.pdf>
28. <https://currentaffairs.adda247.com/5th-world-conference-of-speakers-of-parliament-held-virtually/>
29. <https://pace.coe.int/en/pages/2021confpres>
30. <https://phoebekoundouri.org/5th-world-conference-of-speakers-of-parliament/>
31. <https://www.asgp.co/sites/default/files/1.%20President%27s%20invitation%20to%20the%20ASGP%20Kigali%20Conference%20%5B11-15%20October%202022%5D.pdf>
32. <https://www.asgp.co/sites/default/files/documents//ZXMEYVVEURKQBFBKMSLTU TIYXCOIU.pdf>
33. <https://www.idea.int/news-media/events/fifth-world-conference-speakers-parliament>
34. <https://www.ipu.org/about-ipu/association-secretaries-general-parliaments>
35. <https://www.ipu.org/about-ipu/association-secretaries-general-parliaments>
36. <https://www.iribnews.ir/fa/news/3216114>
37. <https://www.parlament.ch/en/internationales/international-activities-presidents/conferences/5-world-speakers-conference>
38. <https://www.parlament.ch/en/internationales/international-activities-presidents/conferences/5-world-speakers-conference>
39. <https://www.un.org/sg/en/content/sg/speeches/2020-08-19/inter-parliamentary-union%E2%80%99s-world-conference-of-speakers-of-parliament-remarks>
40. <https://www.ungeneva.org/en/director-general/tatiana-valovaya/activities/2021/02/meeting-inter-parliamentary-union-preparatory>
41. Parliamentary Leadership for More Effective Multilateralism that Delivers Peace and Sustainable Development for the People and the Planet

